

Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2024

Дата публікації: 2024-09-30

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/pytannia-uchasti-prokurora-u-publichno-pravovykh-sporakh-pov-iazany-kh-iz-zakhystom-prav-dytyny/>

Відомості про матеріал

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Семінар (тренінг) на тему «Основні аспекти організації представництва прокурорами інтересів держави у сфері охорони дитинства»

24 вересня 2024 року

Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Ян БЕРНАЗЮК

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

Пов'язані поняття

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини
- Права дитини
- Система правосуддя
- Позови суб'єктів владних повноважень
- Представництво (самопредставництво)
- Інтереси держави
- Суспільні (публічні) інтереси
- Принцип законності
- Колективний позов (actio popularis, class action, representative action)
- Адміністративний суд (публічно-правовий спір)
- Довіра до суду

Запитання для дискусії

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини
- Чи охоронюваний інтерес дитини, який потребує захисту в адміністративному суді, охоплюється поняттям інтерес держави?
- Чи забезпечення стану законності у суспільно-управлінських відносинах охоплюється поняттям інтерес держави?

- Чи має переваги прокурор, порівняно з іншими учасниками справи?
- Чи існуючий порядок звернення прокурора з позовом та скаргами відповідає принципам рівності та змагальності?
- Можна стверджувати, що в Україні прокуратура уповноважена (разом з громадськими організаціями та ін.) подавати колективні позови?
- Чи є відмінність (для обговорюваної теми) у статусі органу державної влади та органу місцевого самоврядування?

Матеріал 4

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Матеріал 5

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Матеріал 6

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Матеріал 7

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Матеріал 8

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

- Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою (частина третя статті 51).
- Діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним (частина перша статті 52) .
- Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу (частина третя статті 52).
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ

- Україна ратифікувала Конвенцію про права дитини (United Nations Convention on the Rights of the Child), прийняту 44-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 20 листопада 1989 року (постанова Верховної Ради України від 27 лютого 1991 року № 789-XII), у Преамбулі якої (у редакції зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року) зазначено, що дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження.
- Статтею 3 Конвенції визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ

- У частині другій статті 24 Хартії основних прав Європейського Союзу (The Charter of Fundamental Rights of the European Union) від 7 грудня 2000 року зазначено, що при здійсненні будь-яких дій стосовно дітей, як з боку органів державної влади, так і з боку приватних установ, інтереси дитини повинні розглядатися як пріоритетні.
- Комітет міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року у Керівних принципах Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей (Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice), наголосив на тому, що держави-члени повинні гарантувати ефективне здійснення прав дітей, щоб їх найкращі інтереси мали першочергову увагу у всьому, що стосується або зачіпає їх інтереси.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

- Розділ VII «ПРОКУРАТУРА» виключено на підставі Закону № 1401-VIII від 02.06.2016
- Розділ VIII «ПРАВОСУДДЯ»
- п. 3. ч. 1 ст. 131-1. В Україні діє прокуратура, яка здійснює, представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.
- Перехідні положення
- п. 9 Представництво відповідно до закону прокуратурою громадян в судах у справах, провадження в яких було розпочато до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)", здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, - до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню.
- п. 10 Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року.
- ч. 1 ст. 59. Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Закон України «Про прокуратуру»

- У ч. 3 ст. 23 цього Закону України закріплено вичерпний перелік підстав для здійснення прокуратурою представництва інтересів держави в суді у некримінальних провадженнях:
- 1) захист інтересів держави не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження,
- 2) відсутній компетентний орган.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Закон України «Про прокуратуру»

- Згідно з ч.ч. 3, 4 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру»:
- наявність підстав для представництва має бути обґрунтована прокурором у суді;
- прокурор здійснює представництво інтересів держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва;
- у разі підтвердження судом наявності підстав для представництва прокурор користується процесуальними повноваженнями відповідної сторони процесу;

- прокурор зобов'язаний попередньо, до звернення до суду, повідомити про це відповідного суб'єкта владних повноважень;
- наявність підстав для представництва може бути оскаржена суб'єктом владних повноважень;
- не допускається здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній, а також у правовідносинах, пов'язаних із виборчим процесом, проведенням референдумів, діяльністю Верховної Ради України, Президента України, створенням та діяльністю засобів масової інформації, а також політичних партій, релігійних організацій, організацій, що здійснюють професійне самоврядування, та інших громадських об'єднань.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Кодекс адміністративного судочинства України

- Слід звернути увагу на те, що КАС України містить деякі додаткові запобіжники від безпідставних позовів прокурорів:
- позовна заява повертається позивачеві, якщо відсутні підстави для звернення прокурора до суду в інтересах держави (п.п. 7 ч. 4 ст. 169);
- суд може постановити окрему ухвалу у випадку неналежного виконання професійних обов'язків (в тому числі якщо підписана прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства прокурором (ч. 3 ст. 249).
- Відповідно до ч. 4 ст. 54 цього Кодексу відмова органу, уповноваженого здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, від позову, поданого прокурором в інтересах держави, не позбавляє прокурора права підтримувати позов і вимагати вирішення спору по суті.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Ухвала Верховного Суду від 12 грудня 2023 року у справі №340/11/23

- Керівник Олександрійської окружної прокуратури Кіровоградської в інтересах держави в особі Петрівської селищної ради, зокрема її структурного підрозділу – Служби у справах дітей звернувся з позовом до Відділу освіти Петрівської селищної ради Олександрійського району Кіровоградської області, треті особи (10 дітей-сиріт), в якому просить визнати протиправною бездіяльність відповідача та зобов'язати нарахувати і виплатити ОГД, передбачену статтею 8 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», у розмірі шести прожиткових мінімумів для осіб відповідного віку.
- Пропонувалося відступити від правових висновків Верховного Суду, викладених у постановках від 18 листопада 2021 року у справі № 140/4953/20, від 7 серпня 2023 року у справі № 120/2940/23, від 11 жовтня 2023 року у справі № 120/6160/23, від 31 жовтня 2023 року у справі № 480/1729/23 та в інших постановках, де цю позицію застосовано, стосовно того, що прокурор, звертаючись із позовом до суду на захист прав та інтересів фізичних осіб, які ним вказані у позовній заяві, та які, на його переконання, незаконно були позбавлені наданих державою гарантій у сфері захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, фактично звертається не в інтересах держави, а в інтересах громадянина.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Ухвала Верховного Суду від 12 грудня 2023 року у справі №340/11/23

- починаючи з 30 вересня 2016 року прокурор може звертатися із позовом у справах, пов'язаних з охороною дитинства, виключно в інтересах держави, оскільки це узгоджується з положеннями частини першої статті 131-1 Конституції України;

- невиконання уповноваженим ОМС повноважень у сфері соціального забезпечення дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей-сиріт при одночасній бездіяльності органу, який за законом уповноважений здійснювати контроль за реалізацією державної політики у сфері охорони дитинства (структурного підрозділу Служби у справах дітей) є порушенням інтересів держави;
- бездіяльність Відділу освіти завдає шкоду інтересам держави у сфері охорони дитинства, а не тільки окремо взятої дитини, оскільки порушує засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини і мають на меті забезпечення належної реалізації ОМС своїх повноважень у сфері захисту дітей;
- прокурор, звертаючись до суду з метою захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на отримання ОГД у порядку статті 8 Закону 3022-IX, фактично діє в інтересах держави, оскільки реалізація державної політики у сфері захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сприяє створенню здорового та освіченого населення, протидії безпритульності, зниженню соціальної нерівності та напруги, що в цілому позитивно позначається на соціально-економічному розвитку держави.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 04 липня 2024 року у справі № 360/917/23

- Суд касаційної інстанції зазначив, що наразі відсутній єдиний підхід у формуванні судової практики щодо застосування статті 23 Закону України «Про прокуратуру» у категорії спорів, в яких прокурор звертається до суду та обґрунтовує інтерес держави у сфері охорони дитинства бездіяльністю виконавчого органу місцевого самоврядування щодо нездійснення контролю та ініціювання виплати навчальними закладами, де проходили навчання діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, одноразової грошової допомоги, передбаченої статтею 8 Закону № 2342-IV.
- Ця справа містить виключну правову проблему (питання) щодо поширення поняття «інтерес держави» на сферу охорони дитинства та підстав для представництва прокурором у суді таких інтересів у випадку, якщо ОМС не здійснює (неналежним чином здійснює) повноваження щодо контролю за виплатою дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, одноразової грошової допомоги.
- За інформацією з ЄДРСР судами першої інстанції розглянуто понад 500 справ за позовом прокурора у подібних правовідносинах, тобто проблема забезпечення захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на виплату ОГД, передбаченої статтею 8 Закону № 2342-IV, виходить за межі інтересів окремої дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, або окремої групи таких дітей, а набуває масштабного характеру, створюючи реальну загрозу інтересам держави.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 04 липня 2024 року у справі № 360/917/23

- Відповідно до ст. 346 КАС України Верховний Суд в постанові від 19 березня 2024 року у справі № 340/11/23 уже вирішив порушене питання та дійшов висновку про те, що прокурор не виконав вимоги законодавства щодо обґрунтування наявності підстав для представництва та не дотримався встановленого процесуальним законодавством порядку звернення до суду. При цьому судова палата не вбачала підстав для відступу від правових висновків, сформованих Верховним Судом у постановках від 18 листопада 2021 року у справі № 140/4953/20, від 07 серпня 2023 року у справі № 120/2940/23, від 11 жовтня 2023 року у справі № 120/6160/23 та від 31 жовтня 2023 року у справі № 480/1729/23, у яких зазначено про те, що прокурор, звертаючись із позовом до суду на захист прав та інтересів фізичних осіб, які ним вказані у позовній заяві та які, на його переконання, незаконно були позбавлені наданих державою гарантій у сфері захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, фактично звертається не в інтересах держави, а в інтересах громадянина.

- Щодо посилання на те, що висновок у зазначеній справі (№ 340/11/23) не узгоджується з правовою позицією Великої Палати, викладеною у постанові від 07 листопада 2018 року у справі № 553/4650/14-а: правовідносини у цих справах не є подібними з огляду на різний суб'єктний склад учасників процесу. Так, у справі № 553/4650/14-а прокурор звертався безпосередньо в інтересах особи з числа дітей, позбавлених батьківського піклування, яка станом на час відрахування з навчального закладу не досягла повноліття, а в справі № 340/11/23 суди виходили з того, що особи, на захист інтересів яких звернувся прокурор, є повнолітніми та спроможні самостійно захистити свої права.
- Крім того, у справі № 553/4650/14-а не вирішувала питання щодо наявності підстав для представництва прокурором інтересів держави у суді, а лише зазначила про помилковість висновку апеляційного суду, який вважав, що спір у справі не є публічно-правовим та не належить до юрисдикції адміністративних судів.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Постанова Верховного Суду від 15 жовтня 2019 року у справі № 810/3894/17

- На обґрунтування позовних вимог прокурор зазначив, що Фастівецька сільрада не виконала покладених на неї повноважень зі здійснення паспортизації та інвентаризації закріплених за нею об'єктів благоустрою, а саме – ігрового майданчика, чим позбавила можливості його активного використання та порушила інтереси держави у сфері охорони дитинства.
- Суди першої та апеляційної інстанцій, повертаючи позовну заяву позивачеві, дійшли висновку, що у цій справі немає підстав, визначених ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», для представництва прокурором інтересів держави у суді.
- Верховний Суд не погодився з рішеннями судів попередніх інстанцій, зазначивши, що зі змісту положень Конституції України, законів України «Про охорону дитинства», «Про місцеве самоврядування в Україні» вбачається, що обов'язок органів державної влади та місцевого самоврядування полягає у створенні, у межах визначених законом повноважень, умов для комфортного та безпечного життя дитини, отримання освіти, соціального захисту, всебічного розвитку тощо, зокрема, й шляхом створення та належного утримання об'єктів благоустрою населених пунктів.
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Постанова Верховного Суду від 05 листопада 2019 року у справі № 804/4585/18

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини
- Надмірна формалізація поняття «інтереси держави», особливо у сфері публічних правовідносин, може призвести до необґрунтованого обмеження повноважень прокурора на захист суспільно значущих інтересів.
- До такого висновку дійшов Верховний Суд у справі № 804/4585/18 за позовом керівника Дніпропетровської місцевої прокуратури № 1 до Дніпровської міськради про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії: оформлення правовстановлюючих документів на земельну ділянку під навчальним закладом.
- Суди першої та апеляційної інстанцій у задоволенні позову відмовили, виходячи з того, що прокурором не доведено необхідності захисту інтересів держави та комунального закладу саме прокурором, а також не обґрунтовано підстав звернення до суду.

Постанова Верховного Суду від 20 липня 2021 у справі № 480/3093/20

- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

- Керівника Охтирської місцевої прокуратури Сумської області просив визнати протиправною бездіяльність Миропільської сільської ради Краснопільського району Сумської області щодо утворення у складі виконавчих органів ради служби у справах дітей.
- Верховний Суд позов задовольнив, визнавши протиправною бездіяльність сільської ради, та зобов'язав її вчинити дії, спрямовані на утворення у складі виконавчих органів ради служби у справах дітей.
- Кожний структурний підрозділ (відділ, служба та ін.), який утворюється у складі виконкому місцевої ради, має визначену мету та завдання діяльності, для виконання яких наділяється відповідними повноваженнями. При цьому встановлений законодавством обов'язок відповідного органу місцевого самоврядування утворити у складі виконавчого органу службу у справах дітей переслідує мету забезпечення найбільш ефективного захисту прав дітей, які проживають на території громади, своєчасне виявлення та надання соціальної допомоги дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах, своєчасне виявлення та попередження випадків жорстокого поводження з дітьми, виникнення безпосередньої загрози життю або здоров'ю дитини.
- На території Миропільської об'єднаної територіальної громади проживає 597 дітей, а тому відповідно до вимог ч. 7 ст. 4 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» у складі виконкому Миропільської сільської ради має бути утворено службу у справах дітей у складі щонайменше однієї особи.

Використані джерела

- Берназюк Ян. Національні та міжнародні стандарти захисту прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування <https://constitutionalist.com.ua/natsionalni-ta-mizhnarodni-standarty-zakhystu-prav-ditej-syrit-i-ditej-pozbavlenykh-batkivskoho-pikluvannia>
- Берназюк Ян. Особливості представництва прокурором інтересів держави в суді: нове законодавство та актуальні підходи Верховного Суду <https://sud.ua/ru/news/blog/168820-osoblivosti-predstavnitstva-prokurorom-interesiv-derzhavi-v-sudi-nove-zakonodavstvo-ta-aktualni-pidkhodi-verkhovnogo-sudu>
- Берназюк Ян. Аналіз судової практики в адміністративних справах за участю прокурора <https://sud.ua/ru/news/blog/169593-analiz-sudovoi-praktiki-v-administrativnikh-spravakh-za-uchastyu-prokurora>
- Берназюк Ян. Міжнародні стандарти участі прокурора у судовому провадженні поза межами кримінального процесу https://sud.ua/ru/news/blog/170994-mizhnarodni-standarti-uchasti-prokurora-u-sudovomu-provazhenni-poza-mezhami-kriminalnogo-protsesu?fbclid=IwAR0T7OT1HB9dL52wcGrwiXEsbZeI_RxkTZeBzI9h89Uluq38EsnvBS1uYvI
- Берназюк Ян. Правові підстави звернення суб'єкта владних повноважень з позовом до суб'єкта приватного права <https://sud.ua/ru/news/blog/165093-pravovi-pidstavi-zvernennya-subyektu-vladnikh-povnovazhen-z-pozvom-do-subyektu-privatnogo-prava>
- Берназюк Ян. Участь прокурора в адміністративному судочинстві <https://constitutionalist.com.ua/uchast-prokurora-v-administrativnomu-sudochynstvi>
- Берназюк Ян. Конституційні та законодавчі підстави для реалізації прокурором повноваження щодо звернення до адміністративного суду з позовом про протиправність процедури розпорядження надрами (справа Верховного Суду про захист суспільного інтересу) <https://constitutionalist.com.ua/konstytutsijni-ta-zakonodavchi-pidstavy-dlia-realizatsii-prokurorom-povnovazhennia-shchodo-zvernennia-do-administrativnogo-sudu-z-pozvom-pro-protipravnist-protsedury-rozporiadzhennia-nadramy>
- Берназюк Ян. Представництво прокуратурою інтересів держави в адміністративному суді <https://constitutionalist.com.ua/predstavnytstvo-prokuraturoiu-interesiv-derzhavy-v-administrativnomu-sudi>
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Використані джерела

- 9. Берназюк Ян. Звернення суб'єкта владних повноважень із позовом до адміністративного суду: виняток чи необхідність <https://sud.ua/ru/news/blog/164638-zvernennya-subyektu-vladnikh-povnovazhen-z-pozovom-do-administrativnogo-sudu-vinyatok-chi-neobkhidnist>
- 10. Берназюк Ян. Правові підстави звернення суб'єкта владних повноважень з позовом до суб'єкта приватного права <https://sud.ua/ru/news/blog/165093-pravovi-pidstavi-zvernennya-subyektu-vladnikh-povnovazhen-z-pozovom-do-subyektu-privatnogo-prava>
- 11. Берназюк Ян. Правові підстави звернення суб'єкта владних повноважень з позовом до суб'єкта приватного права // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2020, № 1 (89), С. 121-134. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/913/828>
- 12. Берназюк Ян. Звернення суб'єкта владних повноважень з позовом до адміністративного суду: виняток чи необхідність? // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, серія «Юридичні науки» Том 31 (70) № 2 2020 Частина 2. – С. 20-28 <http://juris.vernadskyjournals.in.ua/archive?id=51>
- 13. Берназюк Ян. Звернення до адміністративного суду з метою захисту інтересів територіальної громади є невід'ємним правом органу місцевого самоврядування. Судово-юридична газета. 2020. URL : <https://sud.ua/ru/news/blog/158827-zvernennya-do-administrativnogo-sudu-z-metoyu-zakhistu-interesiv-teritorialnoyi-gromadi-ye-nevidyemnim-pravom-organu-mistsevogo-samovryaduvannya>
- 14. Берназюк Ян. Окремі питання розмежування предметної юрисдикції судів у справах за участю органів місцевого самоврядування // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Серія Право. – Випуск 49. – Т. 2. – С. 170-173. http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.49/part_2/42.pdf
- 15. Берназюк Ян. Право органів місцевого самоврядування на звернення до адміністративного суду для захисту інтересів територіальної громад // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, серія «Юридичні науки» Том 31 (70) № 1 2020 – С. 112-117 <http://juris.vernadskyjournals.in.ua/31-70-1>
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Використані джерела

- 16. Берназюк Ян. Ознаки та зміст суспільного (публічного) інтересу, його співвідношення з державними інтересами // Право і суспільство № 6/2021 С. 146-153. http://pravoisusilstvo.org.ua/archive/2021/6_2021/21.pdf
- 17. Берназюк Ян. Критерії дотримання балансу суспільних (публічних) та приватних інтересів у національній судовій практиці // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2021, № 4 (96), С. 22-35 <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1429/1302>
- 18. Берназюк Ян. Захист суспільного (публічного) інтересу як критерій обмеження конституційних прав та свобод особи // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2021. – Серія Право. – Випуск 68, С. 124-130. https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/02/NVUzhNU_68.pdf
- 19. Берназюк Ян. Поняття суспільного (публічного) інтересу в адміністративному судочинстві. The concept of public (public) interest in administrative judiciary // Visegrad Journal on Human Rights. 2021, № 6, С. 11-16. https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/02/VJHR_6_2021_Last.pdf
- 20. Берназюк Ян. Аналіз судової практики в деяких категоріях справ щодо захисту суспільного (публічного) інтересу // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2022, № 1 (97), С. 159-168. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1466>
- 21. Берназюк Ян. Суб'єкти захисту суспільного (публічного) інтересу в адміністративному судочинстві // Слово Національної школи суддів України. 2021, № 4 (37), С. 85-96 http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/4_37_2021/Shkola-suddiv4-2021.pdf
- 22. Берназюк Ян. Вирішення адміністративних спорів між суб'єктами владних повноважень https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Spori_SVP_prezent.pdf

- 23. Берназюк Ян. Адміністративний суд: конституційний статус, завдання та місце в системі судоустрою України // Слово Національної школи суддів України. – 2023, № 2(43) 2023, С. 28-46.
http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2023_2_43/slovo02-23.pdf
- Питання участі прокурора у публічно-правових спорах, пов'язаних із захистом прав дитини

Додаткові джерела

- <https://constitutionalist.com.ua/uchast-prokurora-v-administratyvnomu-sudochynstvi/>

Джерела та матеріали

1. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/natsionalni-ta-mizhnarodni-standarty-zakhystu-prav-ditej-syrit-i-ditej-pozbavlenykh-batkivskoho-pikluвання>
2. Використані джерела. <https://sud.ua/ru/news/blog/168820-osoblivosti-predstavnitstva-prokurorom-interesiv-derzhavi-v-sudi-nove-zakonodavstvo-ta-aktualni-pidkhodi-verkhovnego-sudu>
3. Використані джерела. <https://sud.ua/ru/news/blog/169593-analiz-sudovoyi-praktiki-v-administrativnikh-spravakh-za-uchastyu-prokurora>
4. Використані джерела. https://sud.ua/ru/news/blog/170994-mizhnarodni-standarti-uchasti-prokurora-u-sudovomu-provadhenni-p-ozha-mezhami-kriminalnogo-protseesu?fbclid=IwAR0T7OT1HB9dL52wcGrwiXEsBZeI_RxkTZeBzI9h89Uluq38EsnvBS1uYvI
5. Використані джерела. <https://sud.ua/ru/news/blog/165093-pravovi-pidstavi-zvernennya-subyekta-vladnikh-povnovazhen-z-pozovom-do-subyekta-privatnogo-prava>
6. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/uchast-prokurora-v-administratyvnomu-sudochynstvi>
7. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/konstyutsijni-ta-zakonodavchi-pidstavy-dlia-realizatsii-prokurorom-povnova-zhennia-shchodo-zvernennia-do-administrativnogo-sudu-z-pozovom-pro-protipravnist-protsedury-rozporiadzhennia-nadramy>
8. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/predstavnytstvo-prokuraturoiu-interesiv-derzhavy-v-administratyvnomu-sudi>
9. Використані джерела. <https://sud.ua/ru/news/blog/164638-zvernennya-subyekta-vladnikh-povnovazhen-z-pozovom-do-administrativnogo-sudu-vinyatok-chi-neobkhidnist>
10. Використані джерела. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/913/828>
11. Використані джерела. <http://juris.vernadskeyjournals.in.ua/archive?id=51>
12. Використані джерела. <https://sud.ua/ru/news/blog/158827-zvernennya-do-administrativnogo-sudu-z-metoyu-zakhystu-interesiv-teritorialnoyi-gromadi-ye-nevidymnim-pravom-organu-mistsevogo-samovryaduvannya>
13. Використані джерела. http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.49/part_2/42.pdf
14. Використані джерела. <http://juris.vernadskeyjournals.in.ua/31-70-1>
15. Використані джерела. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/6_2021/21.pdf
16. Використані джерела. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1429/1302>
17. Використані джерела. https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/02/NVUzhNU_68.pdf
18. Використані джерела. https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/02/VJRHR_6_2021_Last.pdf
19. Використані джерела. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1466>
20. Використані джерела. http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/4_37_2021/Shkola-suddiv4-2021.pdf
21. Використані джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Spori_SVP_prezent.pdf
22. Використані джерела. http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2023_2_43/slovo02-23.pdf
23. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/uchast-prokurora-v-administratyvnomu-sudochynstvi/>

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора